

((بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ))

درسنامه درس 13

سر آغاز بيداري اسلامي

تهيه کننده: خانم زنگی پور

استان خوزستان

شهرستان شادگان

1- آغاز شکل گیری هرپدیده اجتماعی دارای چه ویژگی های متمایزی است؟

*هیجان انگیزترین لحظه ی آن است، لحظه ای سرشار از بیم، امید، شگفتی، تنش و دلهره

*سر آغاز پدیده ی اجتماعی شفاف ترین لحظه ی آن نیز به شمار می رود و به همین دلیل اطلاعات قابل توجهی از آن پدیده در اختیار ما میگذارند.

*سر آغاز هرپدیده سرگذشت و سرنوشت آن پدیده را به طور خلاصه در خود دارد.

2- مواجهه جهان غرب با سایر جهان های اجتماعی از جمله جهان اسلام چگونه

است؟

جهان غرب ابتدا با سطحی ترین و ظاهری ترین لایه های هویتی خود با سایر جهان های اجتماعی از جمله جهان اسلام مواجه شد و بیش از هرچیز، وجوه نظامی، سیاسی، اقتصادی، فناورانه و... خود را به رخ کشیده اما لایه های عمیق آن از چشم اعضای سایر جهان ها مخفی ماند.

3- چرا جهان غرب ابتدا با لایه های هویتی سطحی و سپس عمیق خود با دیگر

جوامع مواجه شد چرا دارای اهمیت است؟

← چونکه این امر بر چگونگی مواجهه جهان های اجتماعی دیگر اعضای آنها با جهان غرب تاثیر فراوانی گذاشت.

چگونگی مواجهه جهان اسلام با جهان غرب:

4- شرایط حاکم بر جهان اسلام در نخستین رویارویی های جهان غرب با آن را

توضیح دهید؟

*قدرت های سیاسی جهان اسلام با وجود رعایت ظواهر اسلامی استبداد های قومی و قبیله ای بودند.

*فقاہت و عدالت که دو عنصر برتر در فرهنگ اسلامی هستند اغلب در حاشیه ی مناسبات قدرت های

قومی باقی مانده بودند.

* دولت های کشورهای مسلمات نیز به میزان دوری از سنت های دینی و اسلامی آسیب پذیری بیشتری در برابر کشورهای غربی پیدا کردند.

* قدرت های نظامی، سیاسی، اقتصادی، و جاذبه های دنیوی کشورهای غربی دولتمردان کشورهای اسلامی را مرعوب و شیفته ی فرهنگ غرب می ساخت.

* این مسئله باعث ضعیف کردن عزت و استقلال کشورهای اسلامی میشود.

5- اساس شکل گیری بیدار گران اسلامی چیست؟

شکل گیری استعمار و نفوذ دولت های غربی در کشورهای اسلامی اساس شکل گیری بیدار گران اسلامی در جوامع اسلامی بود.

6- مهمترین ویژگی های نخستین بیدار گران اسلامی را بنویسید؟

۴- به خطر کشورهای غربی برای جوامع اسلامی توجه داشتند و خواستار استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع اسلامی بودند.

۴- به دنبال اصلاح رفتار دولت ها در کشورهای اسلامی بودند.

۴- بیداری را بازگشت به اسلام و عمل به آن می دانستند.

۴- بسیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال می کردند و قومیت های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می شناختند.

7- نمونه هایی از حرکت های نخستین بیدار گران اسلامی در جهان اسلام از جمله

ایران را نام ببرید؟

در ایران: حضور فعال عالمان دینی در مقابله با روسیه ی تزاری و تدوین رساله های جهادیه اصلاحات امیر کبیر و حکم میرزای شیرازی در تحریم تنباکو.

در سایر کشورهای اسلامی: اقدامات سید جمال الدین اسد آبادی و شاگردان او از جمله محمد عبده در مصر و سایر کشورهای اسلامی

منور الفکران و روشنفکران غرب گرا

8- ویژگی های منورالفکران غرب گرا را بنویسید؟

← نسبت به کشورهای استعمارگر احساس خطر نمی کردند، بلکه حضور سیاسی و اقتصادی آنان فرصت می دانستند.

← مانند بیدارگران اسلامی، خواستار اصلاح رفتار دولت ها در کشورهای اسلامی بودند.

← برخلاف بیدارگران اسلامی بیاری را بازگشت به اسلام نمی دانستند بلکه بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند.

← مفهوم امت و ملت اسلامی برای آنها بی معنا یا منفور بود و درمقابل به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم گرایانه ی غرب متجدد بود روی آورده بودند.

*مورد حمایت دولت های استعمارگر غربی بودند و این دولت ها به کمک آنان توانستند از موفقیت بیدارگران اسلامی جلوگیری کنند.

*منورالفکران غرب گرا که در قدم های نخست از ضرورت اصلاحات در دولت های کشورهای اسلامی خودسخن میگفتند در نهایت با حمایت کشورهای غربی در جوامع خود حکومت های سکولار تشکیل دادند.

9- دولت های استعمارگر غربی در حمایت از منورالفکران غرب گرا در جوامع

اسلامی شامل چه اهدافی است؟

الف) جلوگیری از موفقیت بیدارگران اسلامی (بیدارگرانی که بیداری در بازگشت به اسلام دیدند)

ب) تشکیل دولت های سکولار (دولت های غیر دینی) در جوامع اسلامی

10- سه نمونه از قدرت های سکولار را نام ببرید که ارمان های منورالفکران غرب زده

را با حمایت دولت های غربی دنبال می کردند؟

← آتاتورک در ترکیه، رضاخان در ایران، امان الله خان در افغانستان

11- پایه و اساس قدرت حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان از چه ویژگی هایی بر

خوردار بود؟

قدرت حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان ریشه در اعتقادات و پیشینه ی تاریخی این کشورها نداشت.

قدرت آنها وابسته به قدرت جهانی استعمار بود. آنان با اتکا به این قدرت می کوشیدند مظاهر دینی و اسلام را

از بین ببرند و ساختار های اجتماعی پیشین را حذف و ساختار اجتماعی جدیدی ایجاد کنند.

12- پیامدهای حکومت سکولار (حکومت منورالفکران غرب گرا) در

کشورهای اسلامی چیست؟

↳ استبداد استعماری بدلیل وابستگی به کشورهای استعمارگر و عمل کردن مطابق منافع این کشورها استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش می ساخت و مقاومت های مردمی برای حفظ هویت اسلامی خود را نیز سرکوب می کرد.

↳ در هم ریختن نظم پیشین به بهانه ی رسیدن به جایگاه کشورهای غربی انجام شد اما در عمل این کشورها همچنان در جایگاه کشورهای پیرامونی و استعمار زده باقی ماندند. (این مسئله باعث اعتراض برخی از نخبگان غرب گرای این کشورها شد)

روشنفکران غرب گرا

13- روشنفکران چپ گرا در کشورهای اسلامی چه ویژگی هایی داشتند؟

• نخبگان غرب گرای که به عملکرد نسل اول روشنفکران معترض بودند نسل دوم روشنفکران را شکل دادند.

• تحت تاثیر جریان های چپ در کشورهای اروپایی بودند. این نسل با عنوان روشنفکران چپ کشورهای اسلامی شناخته می شود.

• اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول بدلیل گریز آنان از اسلام یا اسلام ستیزی آنان نبود بلکه از نوع اعتراضاتی بود که طی قرن بیستم در کشورهای غربی نسبت به عملکرد اقتصادی نظام های لیبرالیستی و سرمایه داری شکل می گرفت.

• حرکت ها اجتماعی روشنفکران چپ در چارچوب اندیشه های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی بود.

• برخی از آنان اشکار اندیشه های غیر توحیدی را مطرح می کردند و برخی دیگر از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می کردند حتی گاهی اندیشه های خود را در پوشش دینی بیان می داشتند.

☀️ مورد حمایت بلوک شرق قرار می گرفت.

14- دوران جاذبه و دافعه ی روشنفکران چپ گرا در کشورهای اسلامی را

بنویسید؟

الف) دوران جاذبه: تاپیش از فروپاشی بلوک شرق روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند و جریان چپ حتی در کشورهایی که زیر نفوذ بلوک غرب قرار داشتند یک جریان اجتماعی تاثیر گذار بود.

ب) دوران دافعه: با فروپاشی بلوک شرق، جاذبه های روشنفکری چپ در سطح جهان از بین رفت و این جریان در کشورهای اسلامی نیز جاذبه ی خود را از دست داد و غرب گرایان این جوامع، دیگر بار به اندیشه های لیبرالیستی غربی روی آوردند.

پایان